

ДР СТАНКА СТИЈЕПАНОВИЋ • ДР БРАНКО МОРАИТ • ДР МАРИЈА АМПОВСКА • ДР СВЈЕТЛАНА ИВАНОВИЋ

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ПОСЕБНИ ДИО

Издавач:
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

За издавача:
Проф. др Горан Марковић, декан

Рецензенти:
Проф. др Енес Хашић
Доц. др Душко Челић

Припрема графички дизајн и штампа:
Графомарк, Лакташи

Дизајн корице:
Јерођакон Прокопије Костић

Лектор:
Татјана Атлагић Остојић

Тираж:
100

ДР СТАНКА СТЈЕПАНОВИЋ
ДР БРАНКО МОРАИТ
ДР МАРИЈА АМПОВСКА
ДР СВЈЕТЛАНА ИВАНОВИЋ

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО ПОСЕБНИ ДИО

Источно Сарајево, 2023

РИЈЕЧ АУТОРА

Предмет Облигационо право – Посебни дио предаје се на Правном факултету Универзитета у Источном Сарајеву студентима треће године, у љетном семестру. У изучавању ове материје тешкоће студентима представљала је чињеница да није било уџбеника из овог предмета који је издат у скорије вријеме. Књига „Облигационо право. Посебни дио“ професора Богдана Лозе издање је из 2000. године. Због тога су студенти у изучавању овог предмета користили и позитивне прописе и служили се својим записивањем са предавања. У жељи да се, прије свега, помогне студентима, написали смо ову књигу, прилагођену условима студирања по болоњском процесу. Књига је коауторски рад четири аутора. Ово је трећи уџбеник који је резултат рада двоје редовних професора Правног факултета, проф. др Бранка Мораита и проф. др Станке Стјепановић, и ванредног професора проф. др Свјетлане Ивановић. Правни послови грађанског права увелико су помогли студентима мастер студија Правног факултета у изучавању овог предмета, а уџбеник „Увод у грађанско право“ олакшао је студентима изучавање уводних поставки за грађанско право. Показало се да је тај уџбеник довољно прилагођен стварним могућностима студената прве године да савладају овај предмет. Сада, у изради овог уџбеника, добили су у тим још једног младог и великог познаваоца облигационог права, врсног стручњака из ове области, проф. др Марију Амповску, ванредног професора Правног факултета Универзитета „Гоце Делчев“ у Штипу. На тај начин, овај уџбеник, по коауторима, има међународни карактер. Резултат рада два искусна професора, који су уједно били и дугогодишње судије, показује како у науци нема потребе за диобом на млађе и старије професоре по звању јер заједничким радом младих стручњака – проф. др Марије Амповске из облигационог права и проф. др Свјетлане Ивановић из ауторског права – добије се један овако користан уџбеник за студенте. Обје професорке раде са студентима не само умом него и срцем, што се види у анкетама које се на Универзитету проводе међу студентима. Надамо се да ће овај уџбеник са великим олакшањем дочекати не само студенти Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву, него и сви они који се из разних разлога баве проблемима који настају у примјени ових уговора у пракси. Овај уџбеник симболично обрађује дванаест уговора, које би студенти који изучавају Облигационо право – Посебни дио, требало да знају. Послије сваког уговора дати су прописи које би студенти требало да изуче да би могли да одговоре на контролне задатке дате иза сваког уговора и који ће студенту помоћи у спремању испита, а наравно

и предиспитних обавеза. Овај уџбеник почиње уговором о продаји, завршава уговором о јемству, а оба је обрадила проф. др Марија Амповска. Уговоре о размјени, зајму, закупу, послузи, остави и превозу написао је проф. др Бранко Мораит. Уговор о дјелу написала је проф. др Свјетлана Ивановић. Проф. др Станка Стјепановић написала је уговор о налогу, о ортаклуку и даровању, као и контролне задатке за свих дванаест уговора. Како у позитивном праву Републике Српске и Федерације БиХ, а ни Републике Србије, није регулисан уговор о даровању (поклону), уговор о ортаклуку и уговор о послузи, то смо се у назначавању материје која нормира те уговоре позвали на предратне прописе, који као правна правила важе у тој области, а то су Аустријски грађански законик, Српски грађански законик и Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору, уносећи и дијелове тих законика који могу користити судијама који суде предмете из те области. Посебно захваљујемо на савјетима рецензентима овог уџбеника „Облигационо право – Посебни дио“, истакнутим стручњацима из грађанскоправне области, проф. др Енесу Хашићу, као и доц. др Душку Челићу.

A WORD FROM THE AUTHORS

The course in Law of Obligations—special part is taught to third-year students of the Faculty of Law of the University in East Sarajevo during the summer semester. The fact that there were not any recently published university textbooks on the subject posed a considerable challenge for the students. As the textbook "Law of Obligations" by Professor Bogdan Lozo was published as early as 2000, students have to resort to current legislation and students' notes. Therefore, this textbook's primary aim is to support students enrolled in law degree programs under the Bologna system of higher education. The textbook is the result of the joint effort of four authors, three of whom (Full Professor Branko Morait, Full Professor Stanka Stjepanović and Associate Professor Svjetlana Ivanović) cooperated earlier on textbooks in the same field: the textbook "Legal Transactions in Civil Law" and "Introduction to Civil Law" were a great help to students of master studies and graduate studies at the Faculty of Law, respectively. The latter textbook proved perfectly adequate for the needs of first-year students. This time, the team of experienced authors was joined by yet another outstanding, albeit young, expert in the law of obligations, Associate Professor Maria Ampovska, from the Faculty of Law of the University "Goce Delčev" in Štip, North Macedonia. Hence, in terms of authorship, the textbook has an international character. The work of two experienced university professors, who also sat as judges for many years, demonstrated all the ineffectiveness of differentiating professors by their seniority; the contribution of young experts in the law of obligations, Professor Maria Ampovska and the copyright law, Professor Svjetlana Ivanović, resulted in a textbook which has proven immensely valuable to the students. Both professors invest not only their minds but their hearts too in working with students, which is evident from their student assessment of teachers results. We hope this textbook is a relief to law students of the University of East Sarajevo and those who deal with the practical issues arising from civil law legal transactions. This textbook symbolically covers twelve types of contracts, to which students taking the course in Law of Obligations—special part must be acquainted with. Each type of contract is followed by the appropriate legal regulations, which students must analyze so as to be able to complete the accompanying exercises designed to help them prepare for the exam.

The textbook opens with the sales contract, a unit composed by Professor Marija Ampovska, and closes with a unit on guaranty agreement by the same author. Professor Branko Morait wrote units on exchange agreements, loan agreements, lease agreements, bailment agreements, agreements of deposit, and transportation service agreements. Professor Svjetlana Ivanović wrote the unit on services contracts. In addition to writing units on mandate agreements, partnership agreements, and gift agreements, Professor Stanka Stjepanović also designed exercises for all the twelve units in the textbook. Since neither Republic of Srpska, nor Federation of Bosnia and Herzegovina, nor Serbia have laws governing gift agreements, partnership agreements, and bailment agreements, the authors referred to pre-war legal regulations, rules of which still apply to these matters: Austrian Civil Code, Serbian Civil Code, and General Property Code for the Principality of Montenegro. Furthermore, the authors cited statements from the said codes, which could be helpful to judges deciding on cases involving these matters. We owe a debt of gratitude to the reviewers of this textbook, renowned civil law experts: Professor Enes Hašić and Professor Duško Čelić.

УГОВОР О ПРОДАЈИ

1. Опште о уговору о продаји

Уговор о продаји води поријекло из трампе и овај историјски факт нотиран је још у Дигестама (*Digesta*). Људи су мијењали ствари које им нису биле потребне за ствари које би им боље користиле. Али овај период гдје није било цијена нити новца није могао дуго да траје, а разлог је био тај што се потребе људи нису увијек уклапале у концепт трампе. Зато је била изабрана ствар која се стално јавно процјењивала и која је имала одређену вриједност. Затим имамо појаву новца као општи еквивалент, а са тиме и појаву продаје као вид уговора.¹

Правна теорија истиче да је уговор о продаји по својој важности одувијек био међу првим институцијама цивилног права који је имао широку примјену у разним временима и друштвеним системима, а у данашњем праву представља најзначајнији облигациони уговор којим се остварује правни и економски промет добара и робе.²

У савременим правним системима уговор о продаји регулисан је као посебни именовани уговор. Закони садрже двије врсте диспозитивних норми за регулисање. Допунске (резервне) диспозитивне норме су норме које ће се примјењивати у случају да странке у односу не уређују однос другачије. Примјер таквих норми су одредбе о датуму предаје ствари и мјесто предаје ствари. Ако странке између себе не утврде ова питања, примјењиваће се одредбе Закона о облигационим односима које се односе на ова питања.³ Друга врста норми су праве диспозитивне норме, односно норме које стварају сами учесници у односу. Одредбе које креирају сами учесници у обвезничком односу морају бити у складу са Уставом, законима и добрим обичајима, односно не смију бити у супротности са нормама императивне природе.⁴ Ово је у сагласности са начелом диспозиције

¹ С. Перовић, *Облигационо право*, Београд 1981, 528.

² М. Мијачић, *Облигациони уговори*, Београд 1990, 7.

³ Члан 470 уређује да: „Када датум предаје ствари није одређен, продавац је дужан извршити продају у разумном року после закључења уговора, с обзиром на природу ствари и друге околности.“ Члан 471 каже да: „Кад место предаје није уређено уговором, предаја ствари врши се на месту у коме је продавац у часу закључења уговора имао своје пребивалиште или, у недостатку овога, своје боравиште, а ако је продавац закључио уговор у вршењу своје редовне привредне делатности, онда у месту његовог седишта. Али ако је у часу закључења уговора било познато где се ствар налази, односно где треба да буде израђена, предаја се врши у том месту.“

⁴ М. Амповска, *Облигационо право – опит дел*, Штип 2022, 35.

САДРЖАЈ

РИЈЕЧ АУТОРА	5
A WORD FROM THE AUTHORS	7
УГОВОР О ПРОДАЈИ	9
1. Опште о уговору о продаји	9
2. Појам	10
3. Правне особине уговора о продаји	11
4. Битни елементи уговора о продаји	15
5. Ствар	16
6. Цијена	19
7. Садржај уговора о продаји	21
7.1 Обавезе продавца	21
7.2.1. Појам материјалних недостатака	25
7.2.2. Услови за примјену института одговорности за материјалне недостатке.....	26
7.2.3. Правне посљедице одговорности за материјалне недостатке ствари	28
7.2.4. Гаранција за исправно функционисање продате ствари ..	30
7.2.5. Појам правних недостатака и евикције	31
7.2.6. Услови за примјену института правних недостатака	32
7.2.7. Поступак за отклањање правних потраживања трећег лица ...	35
7.2.8. Правне посљедице одговорности за правне недостатке	35
7.2. Обавезе купца	36
8. Накнаде штете у случају раскида продаје	38
9. Случајеви продаје са нарочитим погодбама	39
9.1. Продаја са правом прече куповине	39
9.2. Куповина на пробу	41
9.3. Продаја по узорку или моделу	42
9.4. Продаја са спецификацијом	43
9.5. Продаја са задржавањем права својине	44
9.6. Продаја са оброчним отплатама цијене	44

УГОВОР О РАЗМЈЕНИ	57
1. Општа питања.....	57
2. Сагласнот о битним елементима	58
3. Предмет размјене	59
4. Садржај уговора	60
4.1. Обавезе уговарача	60
4.1.1. Обавеза предаје ствари	60
4.1.2. Мјесто предаје ствари	62
4.1.3. Начин предаје ствари	62
4.1.4. Трошкови предаје ствари	63
4.2. Заштита од правних и физичких мана ствари	63
УГОВОР О ДАРОВАЊУ (ПОКЛОНУ)	67
1. Појам.....	67
2. Предмет дара.....	74
3. Форма уговора о дару	74
4. Врсте уговора о даровању	76
5. Опозив уговора о дару	78
6. Даровање у Сарајевском препису Законоправила Светог Саве	82
6.1. О поврату (опозиву) дарова	83
6.2. О легату - даровима датим у завјештању или за живота или за случај смрти	84
6.3. О даровима између мужа и жене	84
УГОВОР О ЗАЈМУ	96
1. Перфекција уговора о зајму	97
2. Битни елементи уговора о зајму	97
3. Дејство уговора о зајму.....	97
3.1. Дужничке обавезе зајмодавца	97
3.2. Дужничке обавезе зајмопримца (зајмопримца)	98
4. Престанак зајма	98
5. Модалитети уговора о зајму.....	99
5.1. Намјенски зајам	99
5.2. Уговор о кредиту	100
5.2.1. Основне одредбе	100
5.2.2. Посебне одредбе	101

УГОВОР О ЗАКУПУ	111
1. Појам, значај и карактеристике закупа	111
2. Дејство закупа	112
2.1. Дужничке обавезе	112
2.2. Дужничке обавезе закупца	114
3. Дејство уговора о закупу према купцу (новом власнику) предмета закупа	115
4. Престанак уговора о закупу	116
5. Модалитети уговора о закупу	118
5.1. Уговор о подзакупу	118
5.2. Закуп нормиран посебним прописима	118
5.2.1. Уговор о закупу стана	118
5.2.2. Уговор о закупу пословних просторија	125
5.2.3. Уговор о закупу пољопривредног земљишта	126
5.3. Уговор о сефу	127
УГОВОР О ДЈЕЛУ	135
1. Појам	135
2. Правне особине уговора о дјелу	137
3. Битни елементи уговора	139
4. Обавезе посленика	140
4.1. Обавезе извршења посла	140
4.2. Обавеза одговорности за недостатке посла	143
4.3. Обавеза предаје предмета посла	145
5. Обавезе наручиоца	146
5.1. Обавеза исплате накнаде.....	146
5.2. Обавеза сарадње при извршењу посла	147
5.3. Обавеза пријема посла	147
6. Престанак уговора о дјелу.....	148
УГОВОР О ПОСЛУЗИ	155
1. Закључење (перфекција) уговора о послузи.....	157
2. Дејство послуге	158
2.1. Обавезе послугопримца	158
2.2. Евентуалне обавезе послугодавца.....	159
3. Престанак уговора.....	159

УГОВОР О ОСТАВИ	168
1. Појам.....	168
2. Дејство оставе.....	170
2.1. Обавезе оставопримца	170
2.2. Права оставопримца.....	170
3. Модалитети оставе.....	171
3.1. Неправилна остава (<i>depositum irregulare</i>)	171
3.2. Нужна остава (<i>depositum miserabile</i>).....	171
3.3. Угоститељска остава	172
3.4. Затворена остава.....	174
3.5. Судска остава (секвестар).....	175
УГОВОР О НАЛОГУ	180
1. Појам.....	180
2. Форма уговора	181
3. Обавезе налогопримца.....	182
3.1. Могућност одступања од упутстава	182
3.2. Налогопримац као пословођа без налога	182
3.3. Извршавање налога	182
3.4. Полагање рачуна.....	183
3.5. Солидарна одговорност налогопримаца.....	183
4. Обавезе налогодавца	183
4.1. Накнада штете.....	183
4.2. Исплата накнаде	184
4.3. Вријеме исплате накнаде	184
4.4. Обезбјеђење накнаде и трошкова.....	185
5. Престанак налога	185
УГОВОР О ОРТАКЛУКУ	190
1. Појам.....	190
2. <i>Обичина</i> (удружење) у Законоправилу Светог Саве	195
3. Општи аустријски грађански законик – уговор о заједници добара	198
УГОВОР О ПРЕВОЗУ	211
1. Појам и карактеристике	211
2. Уговор о превозу ствари	214
2.1. Однос пошиљаоца и превозника приликом предаје пошиљке на превоз.....	214
2.2. Дужност обавјештавања	215
2.3. Товарни лист	215

2.4. Однос превозника и примаоца	218
2.5. Општа правила о одговорности превозника за губитак, оштећење и задоцњење пошиљке	219
3. Уговор о превозу лица	221
УГОВОР О ЈЕМСТВУ	228
1. Појам.....	228
2. Правне особине уговора о јемству.....	229
3. Битни елементи уговора о јемству.....	231
4. Садржина уговора о јемству.....	231
6. Однос јемца и главног дужника.....	234
7. Престанак уговора о јемству и застарјелост.....	235
8. Однос јемства са осталим институтима.....	236
ЛИТЕРАТУРА	239

CIP

